
GUIA PER A LA VACUNACIÓ ALS CENTRES EDUCATIUS

Sub-direcció General de Promoció de la Salut

Juliol 2020

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Catalunya

Guia per a la vacunació als centres educatius

Coordinació

Sub-direcció General de Promoció de la Salut

Redacció

Sub-direcció General de Promoció de la Salut

Referents dels serveis de gestió integral de vacunes (SeGIV)

Referent de vacunes de l'Institut Català de la Salut (ICS)

© 2020, Generalitat de Catalunya. Departament de Salut

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 3.0 de Creative Commons.

La llicència es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/>

Assessorament lingüístic

Servei de Planificació Lingüística del Departament de Salut

Índex

1- INTRODUCCIÓ	4
2- VACUNES QUE S'ADMINISTREN ALS CENTRES EDUCATIUS	5
3- ORGANITZACIÓ RECOMANADA	10
4- ACTUACIONS QUE CAL REALITZAR PER A L'ADMINISTRACIÓ DE LES VACUNES	10
5- ESQUEMA RECOMANAT PER A LA PROGRAMACIÓ DE VISITES	14
6- MATERIAL NECESSARI PER A L'ACTE VACUNAL.....	14
7- MATERIAL D'EMERGÈNCIA	15
8- REGISTRE DE LA VACUNACIÓ	16
9- MATERIAL DE SUPORT	16
10- ANNEXOS.....	17

1- INTRODUCCIÓ

La vacunació és una de les mesures preventives més eficaces per a la prevenció de nombroses malalties i, per aquest motiu, és important mantenir-la tot i la situació epidemiològica actual produïda per la infecció pel coronavirus SARS-CoV-2 causant de la COVID-19, per la qual el dia 11 de març l'OMS va declarar l'estat de pandèmia. Això va derivar en una crisi sanitària d'abast internacional i sense precedents i per la qual, mitjançant Reial decret 463/2020, de 14 de març, es va declarar l'estat alarma a tot l'Estat espanyol per a la gestió d'aquesta situació d'emergència de salut pública.

La vacunació per al curs escolar 2020-2021 està condicionada per la situació esdevinguda arran del coronavirus SARS-CoV-2, per la qual no es van poder administrar totes les vacunes planificades per al curs escolar 2019-2020. Per aquest motiu, durant el curs escolar 2020-2021 s'haurà de dur a terme un esforç adicional per poder vacunar tots els alumnes que no es van poder vacunar durant el curs anterior i els alumnes d'aquest proper curs, segons les recomanacions incloses al calendari de vacunacions sistemàtiques a Catalunya.

El vigent calendari de vacunacions sistemàtiques a Catalunya és el que regula el Decret 95/2014, d'1 de juliol, pel qual s'estableix el calendari de vacunacions sistemàtiques, modificat per l'Ordre SLT/236/2019, de 19 de desembre, per la qual s'actualitza el calendari de vacunacions sistemàtiques. Aquest nou calendari inclou una modificació per ampliar l'estratègia de prevenció de la malaltia meningocòccica, ja que inclou la cobertura contra més tipus de meningococs. El canvi inclou la substitució de la vacuna anti-meningococ C conjugada (vacuna MC) a sisè de primària per la vacuna antimeningocòccica conjugada tetravalent (vacuna MACWY), així com la vacunació durant dos cursos escolars dels alumnes de segon d'ESO amb la mateixa vacuna; a més, es preveu fer captació per a la vacunació dels nois i noies de 16 a 18 anys amb la vacuna MACWY des dels centres d'atenció primària.

Una de les funcions del programa "Infància amb salut" i del Programa de salut escolar de Catalunya és dur a terme la vacunació dels infants i adolescents d'acord amb el calendari vacunal vigent en cada moment, i, per tant, un dels objectius del fet que els professionals sanitaris dels equips d'atenció primària es desplacin des del centre d'atenció primària (CAP) fins als centres escolars del seu àmbit territorial és el de mantenir una cobertura de vacunació el més alta possible d'infants i adolescents correctament immunitzats, a més de garantir la continuïtat assistencial i el seguiment del calendari de vacunacions sistemàtiques de Catalunya.

Cal tenir en compte, que els preadolescents i els adolescents no acudeixen amb freqüència al sistema sanitari i, per aquest motiu, moltes vegades es perd l'oportunitat de vacunar-los en els centres sanitaris. Amb la vacunació als centres educatius s'assoleix una millor cobertura i es garanteix el correcte compliment del calendari vacunal. Aquesta estratègia, en el marc de la pandèmia global causada pel coronavirus SARS-CoV-2, pren més importància per tal de garantir l'accés a la vacunació als alumnes i garantir altes cobertures vacunals per evitar epidèmies paral·leles que agreugin la pandèmia actual.

D'altra banda, durant aquest curs escolar s'hauran d'establir mesures addicionals d'higiene i seguretat que permetin desenvolupar la vacunació de la millor manera possible en els centres educatius. En aquest sentit, és important recordar les mesures de prevenció davant de la malaltia i seguir els procediments establerts a aquest efecte.

Per tot el que s'ha exposat anteriorment, la vacunació per al curs 2020-2021 es preveu que serà més complicada que en anys anteriors i per aquest motiu, resulta indispensable la implicació de l'equip directiu dels centres sanitaris, la participació i col·laboració de l'equip docent, així com la implicació dels progenitors dels alumnes.

2- VACUNES QUE S'ADMINISTREN ALS CENTRES EDUCATIUS

Com s'ha dit, durant el curs escolar 2019-2020 no es van poder administrar totes les vacunes previstes als alumnes de sisè de primària i de segon curs d'ESO. Per aquest motiu, s'han d'administrar aquestes vacunes durant el curs escolar 2020-2021.

També està previst realitzar captació per a la vacunació dels nois i noies de 16 a 18 anys amb la vacuna MACWY des dels centres de salut.

Tenint en compte la situació epidemiològica actual i l'inici de la campanya de vacunació antigripal prevista per al mes d'octubre, i per tal de garantir la vacunació el proper curs escolar, es recomana prioritzar l'administració a l'inici del curs escolar de:

- dosis endarrerides als alumnes de sisè de primària del curs 2019-2020 a primer de l'ESO i
- primeres dosis de les vacunes VPH i VHA als alumnes de sisè de primària.

Sisè curs d'educació primària

Les dosis recomanades per administrar són les següents:

- Vacuna contra el virus del papil·loma humà (vacuna VPH), en dues dosis i únicament per a les noies.

Guia per a la vacunació als centres educatius

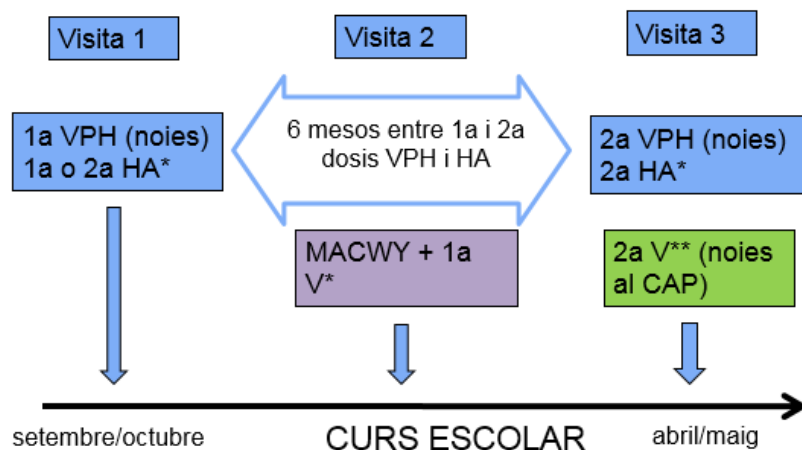
- Vacuna contra l'hepatitis A (vacuna HA), una o dues dosis (no vacunats o vacunats de forma incompleta).
- Vacuna contra la varicel·la (vacuna V), una o dues dosis (no vacunats o vacunats de forma incompleta).
- Vacuna contra el meningococ conjugada tetravalent (vacuna MACWY), en una única dosi, independentment de les dosis administrades de la vacuna contra el meningococ C conjugada (vacuna MC).

En la primera visita es recomana l'administració de la vacuna VPH (només a les noies) i la vacuna contra l'hepatitis A (primera o segona dosi de la pauta vacunal en funció de si s'han administrat dosis prèviament).

En la segona visita es recomana l'administració de la vacuna MACWY i la primera (o segona dosi de la pauta vacunal) de la vacuna V.

Per a la tercera visita es recomana l'administració de la segona dosi de la vacuna VPH (només a les noies) i la segona dosi de la vacuna contra l'hepatitis A (en cas necessari). Cal recordar la importància de respectar l'interval mínim de temps entre la primera i la segona dosi de la vacuna VPH (6 mesos).

Estratègia de vacunació en centres educatius a sisè d'educació primària per al curs 2020/2021

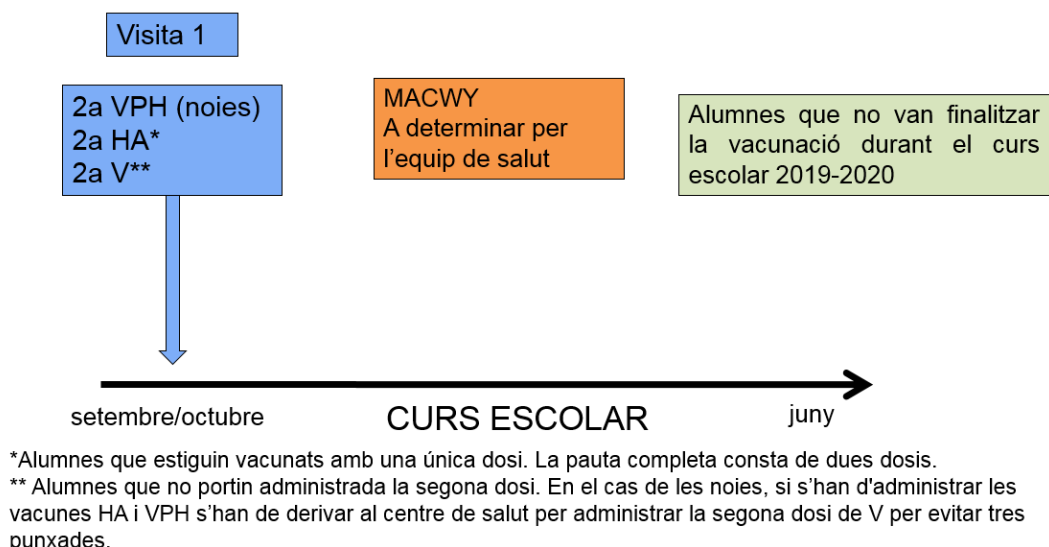
* La pauta vacunal consta de 2 dosis en total. S'hauran d'administrar les dosis necessàries per a completar la pauta.

**Interval mínim d'1 mes entre 1a i 2a dosis de V tot i que l'interval recomanat és de 3 mesos.

Primer curs d'ESO

S'hauran d'administrar les dosis pendents del curs 2019-2020 de la vacuna VPH, la vacuna HA, la vacuna V i de la vacuna MACWY .

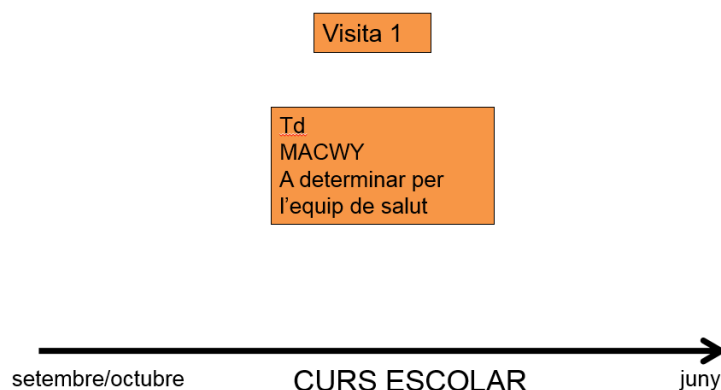
Estratègia de vacunació en centres educatius a primer d'ESO per al curs 2020/2021

Segon curs d'ESO

Es recomana l'administració de la vacuna contra el tètanus i la diftèria (vacuna Td) i la vacuna MACWY en una única visita.

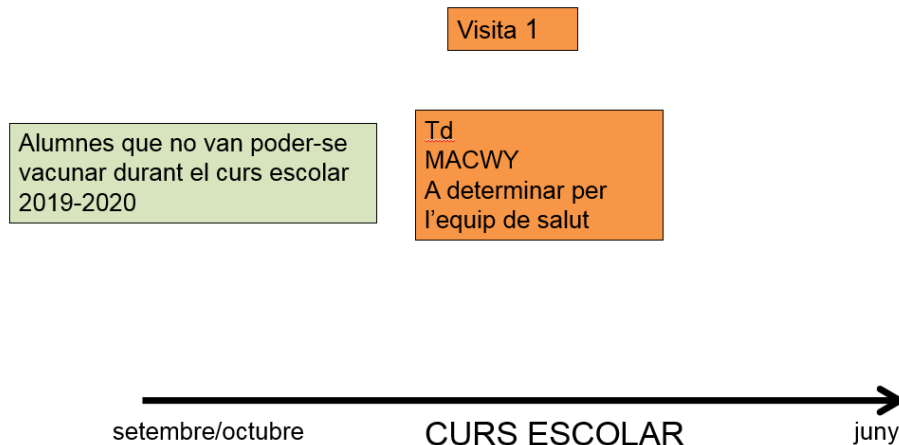
Estratègia de vacunació en centres educatius a segon d'ESO per al curs 2020/2021

Tercer curs d'ESO

S'hauran d'administrar les dosis pendents del curs 2019-2020 de la vacuna contra el tètanus i la diftèria (vacuna Td) i la vacuna MACWY en una única visita.

Estratègia de vacunació en centres educatius a tercer d'ESO per al curs 2020/2021

Les recomanacions generals sobre l'administració de vacunes permeten i aconsellen l'administració simultània de múltiples vacunes en una única visita si no hi ha cap contraindicació. Tot i això, és preferible evitar administrar més de dues punxades en una mateixa visita. D'altra banda, també s'ha de tenir en compte que cal respectar els intervals mínims recomanats entre les diferents vacunes.

Aquesta programació de visites és la recomanada, ja que garanteix l'administració de les vacunes mantenint els intervals adients. Tot i això, tenint en compte la situació epidemiològica actual, es poden adaptar segons els recursos de què disposen els centres sanitaris que han de realitzar aquesta activitat.

Resum de les vacunacions que s'administren:

A sisè curs de primària (11-12 anys):

- vacuna contra el virus de papil·loma humà (VPH) (només per a nenes, dues dosis)
- vacuna contra l'hepatitis A (HA) (una o dues dosis per completar la pauta vacunal de dues dosis)
- vacuna contra la varicel·la (V) en alumnes que no han patit la malaltia (dues dosis) o bé completar la vacunació en alumnes que tinguin una dosi anterior de la vacuna administrada.
- vacuna antimeningocòccica conjugada tetravalent (MACWY) (una dosi)

A primer curs d'ESO (12-13 anys):

Només les vacunes no administrades durant el curs escolar 2019-2020.

- segona dosi de la vacuna contra el virus del papil·loma humà (VPH) (només per a noies)
- segona dosi de la vacuna contra l'hepatitis A (HA) per finalitzar la pauta de dues dosis
- segona dosi de la vacuna contra la varicel·la (V) per completar la pauta de dues dosis
- vacuna antimeningocòccica conjugada tetravalent (MACWY) (una única dosi)

A segon curs d'ESO (13-14 anys):

- vacuna contra el tètanus i la diftèria (Td) (una dosi).
- vacuna antimeningocòccica conjugada tetravalent (MACWY) (una dosi de record), independentment d'haver rebut una dosi de la vacuna MC als 11-12 anys.

A tercer curs d'ESO (13-14 anys):

Només les vacunes no administrades durant el curs escolar 2019-2020.

- vacuna contra el tètanus i la diftèria (Td) (una dosi).
- vacuna antimeningocòccica conjugada tetravalent (MACWY) (una única dosi), independentment d'haver rebut una dosi de la vacuna MC als 11-12 anys.

3- ORGANITZACIÓ RECOMANADA

Per garantir una intervenció acurada, és important seguir un ordre en tot el procés:

- Mitjançant una carta al director del centre (annex 1), s'han de sol·licitar les llistes d'alumnes específiques de cada classe dels cursos als quals s'han d'administrar les vacunes per tal de fer la previsió del nombre de vacunes que es necessitaran per a cada centre.
- S'han d'enviar les cartes i autoritzacions vacunals als progenitors a través del centre educatiu (annex 2.1 i 2.2).

Per a aquest curs escolar, es disposarà addicionalment de les cartes traduïdes al castellà, aranès, xinès, urdú, anglès, àrab i francès, les quals es podran lliurar als progenitors sota demana expressa si es detecta dificultat per entendre la informació facilitada i es podran sol·licitar als referents dels serveis de gestió integral de vacunes (SEGIV).

- S'han de fixar, amb cada centre, les dates d'administració.
- S'ha de revisar l'estat vacunal de l'alumnat segons les dades disponibles en el carnet de salut de l'infant i a la història clínica.
- S'ha de fer la comanda de les vacunes necessàries al servei de gestió integral de vacunes (SeGIV) de referència tenint en compte el cronograma de vacunació i les dates de realització i entrega de comandes als centres sanitaris.

4- ACTUACIONS QUE CAL REALITZAR PER A L'ADMINISTRACIÓ DE LES VACUNES

És molt important, abans d'anar als centres educatius, que els responsables de gestió i serveis (GIS) elaborin les llistes específiques de cada classe per tal de poder fer el registre de les vacunacions en la història clínica de cada alumne d'una manera molt més àgil.

Al centre escolar, cal que hi vagin, com a mínim, dos professionals sanitaris (personal mèdic o d'infermeria).

Cal tenir en compte:

Abans de l'acte vacunal

- S'ha de contactar amb el centre educatiu per confirmar el dia i l'hora en què s'ha de dur a terme la vacunació i perquè recordin a les famílies que cal que els alumnes portin el carnet de vacunacions (o carnet de salut infantil) aquell dia.
- Per traslladar les vacunes del centre sanitari al centre docent, cal tenir en compte les recomanacions generals per a la manipulació de medicaments que han d'estar a una temperatura d'entre 2 °C i 8 °C. És important mantenir la cadena del fred i fer una manipulació correcta de les vacunes (annex 3).
- És important revisar les vacunes (tipus, via d'administració, presentació, lots i caducitat) que s'hauran d'administrar per verificar-ne l'estat correcte i evitar possibles errors.

Acte vacunal

- Els alumnes han de presentar el carnet de vacunacions.
- Els alumnes han de presentar el full d'autorització (annex 2.1 i 2.2) per a les vacunes que se'ls han d'administrar signat pels pares o els tutors. **No es poden administrar les vacunes sense l'autorització corresponent.**
- **Cal verificar la informació que consta al carnet de vacunacions i/o els registres disponibles amb l'autorització signada pels pares o els tutors abans d'administrar les vacunes.**
- Les vacunes s'han de treure de la nevera i reconstituir d'una en una, per evitar una possible pèrdua d'eficàcia o contaminació.
- **Cal revisar les vacunes a administrar abans de cada acte vacunal.**
- Durant l'administració de les vacunes és recomanable la presència d'un docent que els alumnes coneguin.
- És recomanable que els alumnes entrin un per un i en l'ordre disposat (per exemple, per ordre alfabètic) per evitar errades.
- Abans de l'acte vacunal, s'ha de preguntar si tenen alguna al·lèrgia, si prenen medicació i si s'han trobat bé les últimes 24 hores.

Guia per a la vacunació als centres educatius

- Es recomana que els alumnes estiguin asseguts quan se'ls posi la vacuna i que disposin d'una màrrega al costat.
- Per a l'administració de les vacunes, és important seguir un mateix ordre anatòmic per poder identificar una possible reacció adversa.
- És important explicar les possibles reaccions adverses de les 24-48 hores posteriors a la vacunació, tant a l'equip docent com a l'alumnat, i el procediment que s'ha de seguir en cas que n'aparegui alguna (dolor, desmai, envermelliment, edema, febre, etc.).
- Si en el moment de l'acte vacunal algun alumne es posés nerviós i no fos possible tranquil·litzar-lo, s'ha d'utilitzar l'annex 4 perquè la família el porti a vacunar al centre de salut. No és recomanable en cap cas vacunar a la força.
- Les vacunes administrades s'han d'anotar al carnet de salut o carnet de vacunacions i a les llistes per poder enregistrar-les, posteriorment, a la història clínica. **És imprescindible que es registri l'activitat (incloses les negatives a la vacunació) i les vacunes administrades (vacuna, lot, laboratori i data caducitat) a la història clínica.**
- L'equip sanitari ha de romandre al centre aproximadament 30 minuts un cop hagi finalitzat la vacunació per supervisar els alumnes i per si es produeix alguna reacció, poder atendre-la.
- S'ha d'informar l'equip docent i l'alumnat que, després de l'administració de vacunes, es pot fer activitat normal, però s'aconsella no fer exercici físic intens durant les quatre hores posteriors a la vacunació.
- Si el dia de la vacunació l'alumne no ha anat al centre o no s'ha pogut vacunar, s'ha de lliurar un imprès per als progenitors que expliqui on s'han d'adreçar per dur a terme la vacunació (equip de salut de referència del centre docent o de l'alumne -annex 4).
- Cal prendre les mesures higièniques (rentat de mans amb aigua i sabó o solució hidroalcohòlica abans i després de la vacunació) i d'autoprotecció dels professionals sanitaris. Tot i que habitualment no es recomana l'ús sistemàtic de guants per administrar vacunes (tret del cas que el professional tingui alguna lesió a la pell de les mans), en el context actual és preferible fer-ne ús.

Mesures a tenir en compte per a la vacunació davant la situació epidemiològica actual

Per tal de garantir les mesures higièniques i la seguretat dels alumnes, caldrà tenir en compte:

- La cerca d'espais suficientment grans per garantir la distància física de seguretat recomanada i on es garanteixin les mesures per a una correcta vacunació.
- Els espais han de complir les normes de neteja, desinfecció i ventilació que s'han establert en el marc de la COVID-19.
- Han de marcar-se les distàncies que garanteixin el distanciament físic recomanat.
- S'ha de disposar de gel hidroalcohòlic per als alumnes.

Vacunació i infecció per la COVID-19

En relació amb la vacunació de les persones que han tingut la COVID-19 i contactes estrets, cal tenir en compte que:

No es coneixen contraindicacions mèdiques per vacunar persones que han superat la COVID-19. No és necessari esperar cap temps determinat per fer-ho; no obstant això, i per minimitzar el risc de transmissió, es recomana posposar la vacunació fins després dels dies d'aïllament recomanats sempre que se n'hagi resolt el quadre clínic.

Els contactes estrets d'un cas confirmat es poden vacunar una vegada superat el període de quarantena establert sense desenvolupar simptomatologia.

5- ESQUEMA RECOMANAT PER A LA PROGRAMACIÓ DE VISITES

El nombre de visites als centres escolars és una proposta i, en tot cas, la planificació de les visites, l'han de fer els professionals sanitaris que portaran a terme la vacunació. Tot i això, es recomana seguir el cronograma següent per a la vacunació a sisè de primària:

Visita 1*

- Braç esquerre: vacuna VPH (noies)
- Braç dret: vacuna HA (nois i noies - primera o segona dosi)

Visita 2*

- Braç esquerre: vacuna MACWY (nois i noies)
- Braç dret: vacuna V (nois i noies)

Visita 3*

- Braç esquerre: vacuna VPH (noies)
- Braç esquerre: vacuna V**
- Braç dret: vacuna HA (nois i noies - segona dosi quan calgui)

***En cas d'administrar una única dosi de la vacuna, s'ha de prioritzar el braç no dominant.**

****Alumnes que no portin administrada la segona dosi. En el cas de les noies, si s'han d'administrar les vacunes HA i VPH, s'han de derivar al centre de salut per administrar la segona dosi de la vacuna V per evitar tres punxades.**

6- MATERIAL NECESSARI PER A L'ACTE VACUNAL

Per realitzar l'acte vacunal, és important revisar abans i de manera acurada tot el material necessari per evitar errors (tipus de vacunes requerides i la seva presentació, caducitat, lots, especificacions de la fitxa tècnica, material de suport, material d'emergència, etc.).

Algunes de les vacunes utilitzades actualment venen precarregades, tot i això, cal revisar-ne la presentació abans del desplaçament al centre educatiu (si cal reconstituir-les o no, etc.) i respectar les indicacions per utilitzar-les (mai barrejar diferents vacunes en una mateixa xeringa i utilitzar sempre el dissolvent facilitat pel fabricant quan s'hagin de reconstituir). En el cas de necessitat de reconstitució,

aquesta s'ha de realitzar en el centre educatiu en el moment abans de la seva administració.

El material bàsic és el següent:

- Vacunes que s'han d'administrar, degudament condicionades per transportar-les amb bosses o caixes isotèrmiques i acumuladors de fred per garantir la cadena de fred. Cal seguir les recomanacions per al transport de vacunes, especificades a l'annex 3.
- Solució hidroalcohòlica.
- Guants.
- Antisèptic* (alcohol o clorhexidina), aigua estèril o sèrum fisiològic, cotó i apòsits.
- Xeringues de 2 ml.
- Agulles adequades per a la reconstitució i administració d'algunes vacunes (cal revisar les vacunes que s'han d'administrar en cada visita).
- Contenidor de residus adequat al material utilitzat.
- Llista d'alumnes.
- **S'ha de tenir en compte, també, la utilització d'equips de protecció individual (EPI) recomanats, si la situació epidemiològica en el moment de la vacunació ho requereix.**

*Hi ha diverses recomanacions sobre l'ús d'antisèptics (solució alcohòlica, clorhexidina, etc.) o aigua estèril o sèrum fisiològic, i sobre la necessitat de si s'ha de tornar a netejar la zona quan aquesta està neta. En qualsevol cas, si s'utilitza un antisèptic, és important deixar assecat completament la zona abans de la injecció, ja que les vacunes atenuades (com la de la varicel·la) es poden inactivar.

7- MATERIAL D'EMERGÈNCIA

Les vacunes són productes farmacèutics no exempts de produir reaccions adverses com qualsevol altre medicament. L'administració de vacunes no és diferent de la de qualsevol altre injectable que es faci fora del centre sanitari.

El risc d'anafilaxi és extremadament baix, però s'ha de tenir present sempre que s'administrin productes farmacèutics, així com altres situacions que requereixin una atenció urgent.

Tots els equips sanitaris han de disposar d'un protocol consensuat (disponible en tots els centres sanitaris) d'actuació en cas d'anafilaxi i d'actuació en cas d'emergència.

En el cas de les lipotímies, és important realitzar un diagnòstic diferencial ràpid d'un possible cas d'anafilaxi.

Per garantir la seguretat i una ràpida atenció és important tenir en compte el material bàsic d'emergència necessari:

- Aparell de mesura de pressió arterial.
- Adrenalina (preferiblement precarregada a la xeringa).
- Respirador manual (Ambu).
- Cànules de Guedel (diferents mides adequades per a la situació).
- Fonendoscopi.
- Glucòmetre.
- **Telèfons d'emergències 061 o 112. És important trucar-hi quan sigui necessari.**

8- REGISTRE DE LA VACUNACIÓ

Les vacunes administrades s'han de registrar en el carnet de salut o carnet de vacunacions. A més, també cal registrar-les en la història clínica del sistema informàtic del proveïdor al qual estigui assignat cada alumne, com també es fa en la resta de vacunacions. Aquesta actuació és molt important pel que fa a totes les vacunes, així com el registre de les negatives a la vacunació.

Els professionals que realitzen la vacunació han d'elaborar un informe numèric, resum de l'activitat realitzada en el centre educatiu (nombre total d'alumnes, amb la indicació del sexe, vacunats amb una dosi, amb dues dosis o amb tres dosis per a cada tipus de vacuna, no vacunats i motiu de la no vacunació), que han d'enviar al servei de gestió integral de vacunes (SeGIV) de referència per tal d'informar-ne la Secretaria de Salut Pública i així poder calcular les cobertures vacunals assolides.

9- MATERIAL DE SUPORT

Per tal de poder dur a terme la vacunació en els centres educatius, s'ha de distribuir aquesta Guia a tots els agents i professionals implicats a través dels canals habituals.

Adjunt a la Guia, hi ha d'anar un model de carta perquè els equips sanitaris que realitzen la vacunació puguin sol·licitar la col·laboració dels centres docents i les llistes d'alumnes (annex 1).

També s'hi ha d'incloure l'autorització i formularis, per als pares i tutors, que s'han d'utilitzar (annex 2.1 i 2.2).

Com a novetat, per a aquest curs escolar, es disposarà de les cartes informatives per a les famílies en diferents llengües per tal de facilitar la comprensió de la informació facilitada (aranès, castellà, anglès, francès, àrab, xinès i urdú).

S'ha fet una proposta de presentació per poder dur a terme xerrades en el centres educatius quan sigui possible (annex 5).

10- ANNEXOS

1. Carta per als centres educatius
 - 2.1 Carta per als pares i tutors de sisè de primària (català)
 - 2.2 Carta per als pares i tutors de primer de l'ESO (català)
 - 2.3 Carta per als pares i tutors de segon de l'ESO (català)
 - 2.4 Carta per als pares i tutors de tercer de l'ESO (català)
3. Recomanacions per a la preparació de vacunes per al seu transport
4. Incidències en la derivació als centres sanitaris
5. Presentació en format PowerPoint per als equips d'atenció primària